

АНОТАЦІЯ

Курява В. В. Адміністративно-правові концептуальні засади створення та діяльності Вищого суду з питань інтелектуальної власності в Україні. Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 –«Право». Навчально-науковий інститут права Сумського державного університету, Суми, 2021.

Дослідження зосереджене на адміністративно-правових концептуальних засадах утворення та діяльності Вищого суду з питань інтелектуальної власності в Україні, визначено стратегічні напрямки подальшого розвитку інституту судового захисту прав інтелектуальної власності в нашій державі.

Генеza становлення інституту судового захисту прав інтелектуальної власності на теренах незалежної України містить відбиток радянської тоталітарної правової спадщини і пройшла складні етапи напрацювання демократичних принципів розвитку інституту інтелектуальної власності, й досі на етапі розбудови правової культури та правової свідомості громадян відносно прав інтелектуальної власності, але при цьому, на етапі впровадження провідних європейських та міжнародних принципів, положень, практики щодо охорони та захисту інтелектуальної власності в нашій державі.

Попри відсутність міжнародних зобов'язань щодо створення окремої судової спеціалізації з питань інтелектуальної власності, світові тенденції до її виокремлення чи централізації у певних видах спорів з питань інтелектуальної власності збільшується. Однак, стратегічний план створення спеціалізованого суду з питань інтелектуальної власності потребує ретельного аналізу ситуації, що загалом відбувається в державі, з урахуванням особливостей її правової та судової системи та внутрішніх реальних потреб.

Обґрунтовуються позитивні аспекти, які очікуються від створення Вищого суду з питань інтелектуальної власності, зокрема мова йде про: високий темп зростання суддівської експертності в питаннях захисту інтелектуальної власності, саме за рахунок вузької спеціалізація суддів, що

дозволяє їм ефективніше стежити за інноваціями та змінами як в міжнародному, так і в національному законодавстві з питань захисту інтелектуальної власності; підвищення попиту на експертизу в галузі інтелектуальної власності, а відповідно і зростає попит на фахівців даної галузі, що підвищує попит на навчання та правову обізнаність у зазначеній сфері; високий рівень ефективності та своєчасність прийнятих рішень спеціалізованим судом, що сприяє об'єктивному рівню витрат на судовий процес; узгодженість результатів розгляду справ, через обмежену кількість суддів, їх вузьку спеціалізацію, створення прецедентної практики, що допомагає загалом покращити стан захисту прав інтелектуальної власності в державі, оскільки через успішну судову практику вітчизняні юристи отримують якісні рекомендації і в подальшому можуть запобігати подібним судовим спорам; спеціалізація суду з питань інтелектуальної власності сигналізує суспільству, що урядом держави посилено увагу до прав інтелектуальної власності, що посилює правову та соціальну цінність вказаних прав, створює соціальний тиск на правопорушників та зменшує ймовірність вчинення правопорушень проти прав інтелектуальної власності.

Визначено, що при утворенні Вищого суду з питань інтелектуальної власності було неоднозначно застосовано такі основоположні засади як спеціалізація, інстанційність та територіальність, що власне і створює перешкоди у його практичному впровадженні. Внесено пропозиції щодо територіального розширення юрисдикції новоствореного суду (зокрема, в кожному обласному центрі, або шляхом використання приміщень місцевих господарських судів, у разі потреби), з урахуванням фактичного навантаження суду.

Визначається місце та роль кожного із суб'єктів інституційного впливу при утворенні Вищого суду з питань інтелектуальної власності та при забезпеченні його діяльності (організаційного забезпечення, кадрового, інформаційного, фінансового, матеріально-технічного).

Розкривається необхідність розробки та прийняття Закону України «Про Вищий суд з питань інтелектуальної власності», яким остаточно визначити юрисдикцію цього суду, доповнивши її справами про адміністративні правопорушення, митними справами у сфері інтелектуальної власності, та передбачити у Господарському процесуальному кодексі України положень, які враховують спеціальні способи захисту прав інтелектуальної власності, передбачені правовим актами Європейського Союзу.

Узагальнюється зарубіжний досвід в питання форм впровадження спеціалізованих судів з питань інтелектуальної власності, їх позитивного впливу на стан розвитку сфери інтелектуальної власності та основні застереження, які випливають із досвіду утворення таких судів, зокрема їх надмірна заполітизованість, корупційні ризики, затратність утримання та функціонування такого суду.

Встановлено, що головним ризиком низької ефективності діяльності запровадженого суду в Україні може стати дорого вартісний характер спорів з питань інтелектуальної власності, недостатність державного фінансування цієї сфери, спричинить фінансовий тягар на сторін спору, що створює ризик недоступності правосуддя за економічним показником. Наступним ризиком, що характерний для українського суспільства є корупційні ризики, що випливають з того, що за рахунок вузької спеціалізації Вищого суду з питань інтелектуальної власності в розгляді справ приймають вузька кількість суддів, як правило адвокатів, які спеціалізуються на даних спорах та залучення одних і тих експертів, що породжує загрозу встановлення тісних зв'язків між вказаними особами, встановлення корумпованих зв'язків між ними.

Пропонується посилення організаційних заходів для запуску роботи новоствореного суду та завершення конкурсу на заняття посади судді Вищого суду з питань інтелектуальної власності; внесення змін і доповнень до Господарського процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та Цивільного процесуального кодексу України з метою вирішення проблем стосовно юрисдикції новостворюваного суду,

процесуального механізму розгляду справ за участю державних органів та про визнання торговельної марки загальновідомою, участі спеціалістів у судовому процесі, та інших зазначених проблем у процесуальній сфері; включення на рівні процесуального законодавства до юрисдикції Вищого суду з питань інтелектуальної власності розгляд у першій інстанції усіх справ у спорах, що виникають у відповідній сфері, в тому числі й спорів з публічно-правовою складовою за участю державних органів і органів місцевого самоврядування, а також фізичних осіб, які не мають статусу суб'єкта підприємницької діяльності, зокрема: справи щодо наявності права інтелектуальної власності; справи про порушення такого права; справи у спорах щодо недобросовісної конкуренції, пов'язаної з використанням прав інтелектуальної власності; бажаним є прийняття спеціального закону про Вищий суд з питань інтелектуальної власності, як це вирішено стосовно Вищого антикорупційного суду, із визначенням засад організації та особливостей забезпечення діяльності Вищого суду з питань інтелектуальної власності, у тому числі Апеляційної палати цього Суду; закріплення на законодавчому рівні норм, спрямованих на забезпечення незалежності та неупередженості Апеляційної палати (визначення видатків на утримання Апеляційної палати окремим рядком в Державному бюджеті України, розміщення Апеляційної палати в будівлі окремо від палат Вищого суду з питань інтелектуальної власності, які здійснюють правосуддя в першій інстанції).

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що дисертація є першим в Україні комплексним дослідженням проблеми адміністративно-правових засад утворення та діяльності Вищого суду з питань інтелектуальної власності, його адміністративно-правового статусу, на підставі чого розроблено основні положення концепції судового захисту прав інтелектуальної власності в Україні. У результаті проведеного дослідження сформовано нові авторські висновки і положення, сформовані та запропоновані особисто здобувачем.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що

викладені в дисертації висновки і пропозиції можуть бути використані: *в науково-дослідницькій сфері* – для подальшого розроблення теоретичних і практичних проблем адміністративно-правових концептуальних засад створення та діяльності Вищого суду з питань інтелектуальної власності; *у правотворчості* – для подальшого вдосконалення системи адміністративно-правових норм, господарських-процесуальних норм, що передбачають умови створення та діяльності Вищого суду з питань інтелектуальної власності, його компетенцію та юрисдикцію; *в навчальному процесі* – під час викладання дисциплін адміністративно-правового циклу, підготовці підручників, навчальних посібників, коментарів адміністративного, господарсько-процесуального законодавства України; у науково-дослідницькій роботі студентів. Положення дисертації можуть бути використані у процесі підготовки підручників, навчальних посібників, під час викладання курсу «Адміністративне право», «Судові та правоохоронні органи», «Право інтелектуальної власності» та спецкурсу «Теоретичні проблеми адміністративного права» тощо; *у практичній правозастосовній діяльності* – запропоновані рекомендації можуть бути застосовані при подальшому впровадженні започаткованої судової реформи як законодавчими органами, так і органами судової системи, зокрема в діяльності Державної судової адміністрації України, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України тощо.

Ключові слова: Вищий суд з питань інтелектуальної власності, Національна стратегія розвитку сфери інтелектуальної власності, судова реформа, судовий захист прав інтелектуальної власності, суддя Вищого суду з питань інтелектуальної власності.

SUMMARY

Kuryava V.V. Administrative and legal conceptual principles of creation and activity of the High Court of Intellectual Property in Ukraine. Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.

Dissertation for the degree of Doctor of Philosophy in specialty 081 - "Law".
Educational and Scientific Institute of Law, Sumy State University, Sumy, 2021.

The study focuses on the administrative and legal conceptual foundations of the establishment and operation of the High Court of Intellectual Property in Ukraine, identifies strategic directions for further development of the institute of judicial protection of intellectual property rights in our country.

The genesis of the institute of judicial protection of intellectual property rights in independent Ukraine contains the imprint of the Soviet totalitarian legal heritage and has gone through difficult stages of developing democratic principles of intellectual property, and still at the stage of building legal culture and legal awareness of citizens on intellectual property rights. at the stage of implementation of leading European and international principles, regulations, practices on the protection and enforcement of intellectual property in our country.

Despite the lack of international obligations to establish a separate judicial specialization in intellectual property, global trends towards its separation or centralization in certain types of intellectual property disputes are increasing. However, the strategic plan to establish a specialized intellectual property court requires a careful analysis of the situation in the country as a whole, taking into account the peculiarities of its legal and judicial system and domestic real needs.

The positive aspects expected from the establishment of the High Court of Intellectual Property are substantiated, in particular: the high rate of growth of judicial expertise in intellectual property protection, due to the narrow specialization of judges, which allows them to more effectively monitor innovation and change internationally. , and in the national legislation on protection of intellectual property; increasing the demand for expertise in the field of intellectual property, and, accordingly, increasing demand for specialists in this field, which increases the demand for training and legal awareness in this area; high level of efficiency and timeliness of decisions made by a specialized court, which contributes to the objective level of costs of litigation; consistency of case results, due to the limited number of judges, their narrow specialization, creation of case law, which helps to

improve the overall state of protection of intellectual property rights in the state, because through successful case law domestic lawyers receive quality advice and can further prevent such litigation; The specialization of the court on intellectual property signals to society that the state government has increased attention to intellectual property rights, which increases the legal and social value of these rights, creates social pressure on offenders and reduces the likelihood of infringements against intellectual property rights.

It is determined that during the establishment of the High Court of Intellectual Property such fundamental principles as specialization, instance and territoriality were ambiguously applied, which actually creates obstacles in its practical implementation. Proposals have been made to expand the jurisdiction of the newly established court (in particular, in each regional center, or by using the premises of local commercial courts, if necessary), taking into account the actual workload of the court.

The place and role of each of the subjects of institutional influence in the formation of the High Court of Intellectual Property and in ensuring its activities (organizational support, personnel, information, financial, logistical) is determined.

It is necessary to develop and adopt the Law of Ukraine "On the High Court of Intellectual Property", which will finally determine the jurisdiction of this court, supplementing it with cases of administrative offenses, customs in the field of intellectual property, and provide in the Commercial Procedural Code of Ukraine methods of protection of intellectual property rights provided by legal acts of the European Union.

Foreign experience on the forms of implementation of specialized courts on intellectual property, their positive impact on the state of development of intellectual property and the main reservations arising from the experience of such courts, including their excessive politicization, corruption risks, cost of maintaining and operating such a court.

It is established that the main risk of low efficiency of the established court in Ukraine may be the costly nature of intellectual property disputes, lack of public

funding in this area, cause financial burden on the parties to the dispute, which creates the risk of inaccessibility of justice in economic terms. Another risk that characterizes Ukrainian society is the risk of corruption arising from the fact that due to the narrow specialization of the High Court of Intellectual Property in cases, a narrow number of judges are accepted, usually lawyers who specialize in these disputes and involve the same experts, which threatens to establish close ties between these persons, the establishment of corrupt ties between them.

It is proposed to strengthen organizational measures to launch the newly created court and complete the competition for the position of a judge of the High Court of Intellectual Property; amendments to the Commercial Procedural Code of Ukraine, the Code of Administrative Procedure of Ukraine and the Civil Procedure Code of Ukraine in order to resolve problems regarding the jurisdiction of the newly created court, the procedural mechanism for reviewing cases involving state bodies and recognizing the trademark well-known, participation in litigation, and other mentioned problems in the procedural sphere; inclusion at the level of procedural law in the jurisdiction of the High Court of Intellectual Property consideration in the first instance of all cases in disputes arising in the relevant field, including disputes with public law component involving state and local governments, as well as physical persons who do not have the status of a business entity, in particular: cases concerning the existence of intellectual property rights; cases of violation of such a right; cases in disputes over unfair competition related to the use of intellectual property rights; it is desirable to adopt a special law on the High Court of Intellectual Property, as decided in relation to the High Anti-Corruption Court, defining the principles of organization and features of ensuring the activities of the High Court of Intellectual Property, including the Court of Appeal; enshrining at the legislative level norms aimed at ensuring the independence and impartiality of the Appeals Chamber (determining the costs of maintaining the Appeals Chamber on a separate line in the State Budget of Ukraine, placing the Appeals Chamber in a building separate from the Supreme Court chambers of intellectual property that administer justice in the first instance) .

The scientific novelty of the obtained results lies in the fact that the dissertation is the first in Ukraine comprehensive study of the problem of administrative and legal bases of formation and activity of the High Court on intellectual property, its administrative and legal status, on the basis of which the main provisions of the concept of judicial protection Ukraine. As a result of the research, new author's conclusions and provisions were formed, formed and proposed personally by the applicant.

The practical significance of the obtained results is that the conclusions and proposals presented in the dissertation can be used: in the research sphere - for further development of theoretical and practical problems of administrative and legal conceptual bases of creation and activity of the High Court on intellectual property; in law-making - for further improvement of the system of administrative-legal norms, economic-procedural norms, which provide for the conditions of establishment and activity of the Supreme Court on intellectual property issues, its competence and jurisdiction; in the educational process - during the teaching of disciplines of the administrative and legal cycle, preparation of textbooks, manuals, comments on administrative, economic and procedural legislation of Ukraine; in research work of students. The provisions of the dissertation can be used in the process of preparing textbooks, manuals, during the teaching of the course "Administrative Law", "Judicial and Law Enforcement", "Intellectual Property Law" and a special course "Theoretical Problems of Administrative Law", etc .; in practical law enforcement - the proposed recommendations can be applied in the further implementation of the initiated judicial reform by both the legislature and the judiciary, in particular in the activities of the State Judicial Administration of Ukraine, the High Qualifications Commission of Judges of Ukraine, etc.

Key words: the High Court of Intellectual Property, National Strategy for Intellectual Property Development, Judicial Reform, judicial protection of intellectual property rights, judge of the High Court of Intellectual Property.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України з юридичних наук:

1. Курява В. В. Адміністративно-правові засади та передумови утворення в Україні Вищого суду з питань інтелектуальної власності. *Науковий Вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: «Юриспруденція». № 35. 2018. С. 98-102.
2. Курява В. В. Місце та роль Державної судової адміністрації України в організаційному забезпеченні діяльності Вищого суду з питань інтелектуальної власності. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія Право. Вип. 59. Том 2. 2019. С. 49-53.
3. Курява В. В. Інституційне забезпечення діяльності Вищого суду з питань інтелектуальної власності. *Правові горизонти*. Вип. 27 (40) 2021. С. 33-40.

Статті у наукових періодичних виданнях інших держав:

4. Kuriava V. International cooperation of Ukraine in the field of functioning of the institute of judicial protection of intellectual property right though the performance of obligations. *Recht der Osteuropäischen Staaten (ReOS)*. 02/2020. Inhaltsverzeichnis. pp. 29-34.
5. Курява В. В. Стратегічні напрямки та перспективи удосконалення діяльності Вищого суду з питань інтелектуальної власності. «*KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*». № 4 (32). Vol. 1. 2020. pp. 184-188.

Статті у наукових іноземних виданнях, які індексуються наукометричною базою даних Scopus:

6. Oleksandr M. Kostenko, Rasim Sh. Babanly, Alyona M. Klochko, Mykola I. Lohvynenko, Anna O. Bolotina, Viktoriia V. Kuriava To the issue of criminal and legal protection the right of intellectual property on medicines in Ukraine.

International Journal Of management (IJM), Volume 11, Issue 7, July 2020, pp. 367-375. (Scopus).

Праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

7. Курява В. В. «Актуальні проблеми забезпечення організації діяльності вищого суду з питань інтелектуальної власності». Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції: *«Порушення прав інтелектуальної власності як підстава адміністративної, кримінальної та цивільної відповідальності»*. 10 грудня 2019 року. м. Київ. С. 98-103.
8. Курява В. В. Інститут правового захисту прав інтелектуальної власності в контексті судової реформи. Матеріали науково-практичної інтернет-конференції *«Охорона та захист інтелектуальної власності в інноваційній діяльності в умовах євроінтеграційних процесів»*. Секція № 2. 21 березня 2019 року. м. Київ. С. 78-81.
9. Курява В. В. «Порушення основоположних засад утворення вищого суду з питань інтелектуальної власності». Матеріали другої міжнародної науково-практичної конференції *«Актуальні питання юриспруденції: теоретичні та практичні виміри»*. 25 квітня 2019 рік. СНАУ. м. Суми. С. 31-34.
10. Курява В. В. Єдині засади організації та діяльності судів у контексті створення та діяльності Вищого суду з питань інтелектуальної власності. III Міжнародна науково практична конференція *«Реформування правової системи в контексті євроінтеграційних процесів»*. 23-24 травня 2019. СумДУ. м. Суми. С. 132-136.
11. Kuriava V. V. Conceptual principles of the creation of the high court of intellectual property in Ukraine. *Science and Education a New Dimension. Humanities and Social Sciences*, VII(32), I.: 192, 2019 Feb. P. 44-46. DOI: 10.31174/SEND-HS2019-192VII32-10.